

Paweł PASZAK¹

EWOLUCJA PERCEPCJI CHIN W STRATEGIACH BEZPIECZEŃSTWA USA W LATACH 1987–2006

Słowa kluczowe: *Chiny, USA, bezpieczeństwo, percepcja, strategia*

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł ma na celu zbadanie procesu ewolucji percepcji Chin w amerykańskich strategiach bezpieczeństwa (National Security Strategy) w latach 1987–2006 i wyjaśnienie głównych jego elementów. Analizie poddane zostały strategie publikowane od prezydentury Ronalda Reagana do administracji George'a W. Busha (1987–2006). Na podstawie przeprowadzonych badań autor argumentuje, iż przez większość analizowanego okresu (głównie lata 1987–2000) Chiny postrzegane były w pierwszej kolejności jako strategiczna szansa dla Stanów Zjednoczonych, której wykorzystanie pozwoli na podniesienie poziomu bezpieczeństwa i realizację interesów USA. W miarę wzrostu potęgi militarnej i gospodarczej państwa chińskiego percepcja Chin ulegała stopniowej zmianie, w większym stopniu akcentując wymiar potencjalnych zagrożeń. Zmiana ta stała się zauważalna w okresie prezydentury George'a W. Busha (2000–2006), jednak „światowa wojna z terroryzmem” doprowadziła do złagodzenia stanowiska względem Pekinu i odsunięcia strategicznej rywalizacji z tym państwem na późniejszy okres. Zmiany w postrzeganiu Chin nasilające się od kadencji George'a W. Busha stworzyły jednakże podłoże pod strategie kolejnych administracji Baracka Obamy i Donalda Trumpa, znacznie bardziej sceptycznie odnoszących się do wpływu Chin na bezpieczeństwo USA.

Wprowadzenie

W pierwszych dwóch dekadach XXI wieku niezwykle dynamiczny wzrost potęgi militarnej i gospodarczej państwa chińskiego urósł do rangi jednego z najważniejszych problemów w amerykańskiej strategii bezpieczeństwa. Proces ten obecnie postrzegany jest głównie przez pryzmat wyzwania lub zagrożenia dla bezpieczeństwa i interesów USA. Narracja o chińskim wyzwaniu i zagrożeniu, nasilała się

¹ Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

stopniowo i symetrycznie do wzrostu potęgi Chin w XX i XXI wieku², przybrała na intensywności w konsekwencji wyrazistej kampanii prezydenckiej w 2016 roku oraz objęciu funkcji prezydenta przez Donalda Trumpa 20 stycznia 2017 roku. Donald Trump uczynił z kwestii chińskiej centralny punkt swojego programu politycznego, a po wygranych wyborach prezydenckich również strategii bezpieczeństwa USA. W dokumencie Chin zostają po raz pierwszy w historii określone jako „strategiczny rywal” i „rewizjonistyczna potęga”, czemu towarzyszą zdecydowane działania na rzecz równoważenia zagrożenia płynącego z ich strony. Uzasadnione jest zatem twierdzenie, że zjawisko strategicznej rywalizacji z Chinami zostało przez władze amerykańskie skutecznie „zsekurytyzowane”³.

W tej perspektywie niezwykle interesującym problemem badawczym pozostaje wieloletni proces, który poprzedzał radykalizację dyskursu dotyczącego bezpieczeństwa USA oraz współczesnego identyfikowania zagrożeń. Analiza wcześniejszych strategii w kontekście najważniejszych trendów i dynamik w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa pozwala na wyodrębnienie w perspektywie chronologicznej głównych czynników, wpływających na konstruowanie współczesnej percepcji zagrożeń i wyzwań.

Jak słusznie zauważają Jacek Pawłowski, Józef Marczak i Krzysztof Gąsiorek niemożność zmierzenia poziomu bezpieczeństwa danego podmiotu powoduje, że pierwszorzędного znaczenia nabiera kwestia jego percepcji⁴. W tym samym duchu Waldemar Kitler, pisząc o naturze bezpieczeństwa wskazuje iż jest ono „wewnętrzna ufnością, spokojem ducha i pewnością, właściwie lub fałszywie uzasadnioną w okolicznościach rodzących podstawy do obaw”⁵. „Właściwie” lub „fałszywie” uzasadniona ufność jest zatem nierozdzielnie złączona z percepcją i postrzeganiem otaczającej nas rzeczywistości. Starożytny grecki historyk Tukidydes, badając przyczyny wybuchu wojny między Atenami i Spartą zwrócił uwagę na dwa główne źródła konfliktu, a były nimi: „wzrost potęgi ateńskiej i strach, jaki to wzbudziło u Lacedemończyków”⁶. Percepcja środowiska bezpieczeństwa obok obiektywnej rzeczywistości jawi się w świetle tych rozważań jako kluczowy obszar w badaniach

² J.P. Cabestan, *Polityka zagraniczna Chin*, Dialog, Warszawa 2013, s. 233.

³ B. Buzan, O. Weaver, J. de Wilde, *Security: a new framework for analysis*, London 1998.

⁴ J. Pawłowski, J. Marczak, K. Gąsiorek, *Definiowanie bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, [w:] J. Pawłowski (red.), *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 32–33.

⁵ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP: podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2011, s. 22.

⁶ Tukidydes, *Wojna peloponeska*, tłum. K. Kumaniecki, Wrocław 2004, s. 23.

nad bezpieczeństwem. Strategie bezpieczeństwa USA, choć nie pozwalają obiektywnie zbadać przyrostu potęgi Chin czy skali zagrożenia z ich strony, jednak stanowią doskonale źródło dające wgląd w sposób postrzegania zjawisk i procesów przez amerykańskie kręgi decyzyjne. Z tego względu niniejszy artykuł skupiać się będzie przede wszystkim na analizie percepcji zagrożeń, nie zaś na stopniu ich obiektywności.

Wpływ wzrostu potęgi militarnej, ekonomicznej i politycznej ChRL (Chińskiej Republiki Ludowej) na bezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych stał się przedmiotem ożywionej debaty w środowiskach akademickich. Naukowcy reprezentujący nierzadko skrajnie odmienne podejścia badawcze i normatywne od wielu lat starają się odpowiedzieć na pytanie jak nowa pozycja państwa chińskiego oddziaływać będzie nie tylko na bezpieczeństwo USA, ale również na międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa. Strategie bezpieczeństwa USA w większości z publikowanych prac występują jako jeden z wielu punktów odniesienia i nie stanowią właściwego przedmiotu badań. Dlatego, mimo niezwykle bogatej, różnorodnej i stale poszerzającej się literatury z zakresu relacji USA – Chiny⁷ zasadne jest podjęcie tego tematu w nakreślonym wcześniej wymiarze.

W niniejszym artykule autor stawia sobie za cel przedstawić oraz wyjaśnić ewolucję percepcji Chin w strategiach bezpieczeństwa USA w latach 1987–2006. Jego osiągnięcie wymaga odpowiedzi na kilka kluczowych pytań bezpośrednio dotyczących przedmiotu badań, a mianowicie: Jak przebiegał proces ewolucji percepcji Chin w analizowanych strategiach? Jak zmieniała się percepcja wpływu China na bezpieczeństwo USA w okresie pełnienia funkcji przez poszczególnych prezydentów? I wreszcie jakie czynniki w największym stopniu warunkowały te zmiany?

Autor stawia hipotezę iż przez dekadę lat 90. Chiny w amerykańskich strategiach postrzegane były przede wszystkim jako szansa, a w mniejszym stopniu jako wyzwanie czy zagrożenie. W miarę jednak jak rosła potęga Chin oraz gotowość rządu do jej użycia narastała w amerykańskich kręgach rządowych świadomość potencjalnych wyzwań i zagrożeń, jakie niesie za sobą ten proces.

⁷ Szczególnie godne uwagi są następujące pozycje: D. Shambaugh, *China goes global. The partial power*, Oxford University Press, Oxford 2013; G. Allison, *Destined for War? Can America and China Escape Thucydides Trap?*, Scribe, London 2017; Ch. Glaser, *Will China's Rise Lead to War? Why Realism Does Not Mean Pessimism*, "Foreign Affairs" 2011, 90 (2), s. 80–91, R.S. Ross, J.I. Bekkevold (red.), *China in the era of Xi Jinping: domestic and foreign policy challenges*, Georgetown University Press, Washington DC 2016; J. de Lisle and A. Goldstein ed., *China's global engagement: cooperation, competition, and influence in the twenty-first century*, ed., Brookings Institution Press, Washington 2017; T.J. Christensen, *The China Challenge: shaping the choices of the rising power*, 2015.

Chiny w strategii bezpieczeństwa administracji Ronalda Reagana

Idea publikowania Strategii Obrony Narodowej (*National Defense Strategy* – NDS) Stanów Zjednoczonych znajduje podstawę prawną w *Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act* z 1 października 1986 roku, uchwalonym przez Kongres w okresie administracji Ronalda Reagana⁸. NDS ma w zamierzeniu wyznaczać ogólne kierunki strategii bezpieczeństwa narodowego, uszczegółowione w ramach odrębnych narodowych strategii morskich⁹, powietrznych¹⁰, militarnych¹¹ czy dotyczącej sfery cybernetycznej¹².

Pierwszy oficjalny dokument NDS ukazał się w 1987 roku i kwestii chińskiej poświęcił zaledwie kilka zdań. W punkcie 1 stwierdza on, że celem jest „wspieranie bliższych relacji z Chińską Republiką Ludową”¹³. Z kolei w punkcie 15 stwierdza on, że „Znaczenie Chin mówi samo za siebie. Osiągnięcie przez nie szybkiego wzrostu gospodarczego, przy jednoczesnym wprowadzaniu podstawowych zmian ekonomicznych, społecznych i politycznych stanowi kolejne wielkie osiągnięcie w ich wyjątkowej historii”¹⁴. Zarazem autorzy dokumentu przekonują, że Stany Zjednoczone dążą do nawiązania „bliskiej” i „przyjaznej” relacji z Chinami, „poza wszelkimi sojuszami, oraz pozbawionej iluzji, iż jedno z państw jest polityczną lub strategiczną „kartą” dla drugiego”¹⁵. Trudno ocenić te argumenty inaczej jak próbę przykrycia faktu iż zbliżenie między Waszyngtonem i Pekinem było motywowane dokładnie tym, czego istnieniu strategia zaprzecza – chęcią zawiązania nieformalnego sojuszu w celu powstrzymania ZSRR – co zostało dobrze udokumentowane w wielu źródłach i opracowaniach historycznych¹⁶.

⁸ USA, Congress, *1986 Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986*, Public Law 99-433-OCT. 1.

⁹ USA, Secretary of the Navy, *A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*, 2015.

¹⁰ USA, Secretary of the Air Force, *America's Air Force: a Call to the Future*, July, 2014.

¹¹ USA, Joint Chief of Staff, *The National Military Strategy. The United States Military's Contribution To National Security*, 2015.

¹² USA, The White House, *National Cyber Strategy*, 2018.

¹³ USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, January 1987, s. 4.

¹⁴ „China's importance speaks for itself. Its attainment of rapid economic growth, while simultaneously making basic economic, social and political changes, is another great achievement in its remarkable history”, *ibidem*, s. 15.

¹⁵ *Ibidem*, s. 15.

¹⁶ J.L. Gaddis, *Strategie powstrzymania: analiza polityki bezpieczeństwa narodowego Stanów Zjednoczonych w okresie zimnej wojny*, tłum. P. Ostaszewski, Książka i Wiedza, War-

Przedstawione powyżej stwierdzenia świadczą o generalnie pozytywnym odbiorze Chin w tamtym okresie. Brak jest zarzutów o naruszanie interesów USA czy oskarżeń o poszerzanie skali niepewności w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa. Nieobecne są również oskarżenia o łamanie praw człowieka, co więcej w tym samym punkcie pojawia się dość kontrowersyjne zdanie (w świetle późniejszej krytyki stanu przestrzegania praw człowieka) o „wzajemnym poszanowaniu „różnorodności naszych systemów politycznych”¹⁷. Można zatem skonstatować, że Chiny w pierwszej strategii postrzegane są przede wszystkim jako szansa, nie zaś wyzwanie, a tym bardziej zagrożenie.

Taka percepcja Chin w tamtym okresie uwarunkowana była trzema możliwymi do wyodrębnienia czynnikami. Z jednej strony była to ciągła rywalizacja ze Związkiem Radzieckim, która mimo postępującej *detente* daleka była od zakończenia. Od czasów wizyty Richarda Nixona w Chinach w 1972 roku i zawarcia pragmatycznego i nieoficjalnego sojuszu przeciwko Związkowi Radzieckiemu, Pekin pozostawał cennym partnerem w zapewnianiu bezpieczeństwa USA, przez implementację strategii powstrzymywania. Współpraca Waszyngtonu z Pekinem w sferze bezpieczeństwa pozwoliła na zwycięskie zakończenie zimnej wojny, co bezsprzecznie wpłynęło na pozytywny odbiór roli Chin w amerykańskich kręgach rządowych. Również współcześnie normalizacja stosunków USA z Chinami oceniana jest jako największy sukces strategii bezpieczeństwa administracji Nixona¹⁸. Drugim decydującym czynnikiem była wciąż ogromna różnica potęgi Chin i Stanów Zjednoczonych, która dopiero na przestrzeni kolejnych trzech dekad miała ulec znacznemu ograniczeniu. Chiny były wówczas na tyle słabym państwem pod względem gospodarczym i militarnym, że nie traktowano ich poważnie(jeszcze) jako wyzwania czy zagrożenia. Trzecim wreszcie kluczowym czynnikiem były szanse związane z inwestowaniem w Chinach, niezwykle tanią produkcją i możliwością uzyskiwania ogromnych nadwyżek przez przedsiębiorców amerykańskich. Państwo chińskie w tej perspektywie miało przyczyniać się do wzrostu potęgi ekonomicznej Stanów Zjednoczonych, a co za tym idzie również zwiększenia poziomu ich bezpieczeństwa.

szawa 2007, s. 174–182; L.M. Lüthi, *Chiny – ZSRR: zimna wojna w świecie komunistycznym*, tłum. J. Pawłowski, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2011.

¹⁷ „Simply put, both of us recognize the importance of each to the other in the many shared areas of agreement, even as we appreciate the diversity of our political systems.”, USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, January 1987, s. 15.

¹⁸ W.C. Martel, *Grand Strategy in Theory and Practice. The Need for an Effective American Foreign Policy*, New York: Cambridge University Press, s. 279; E. Goh, *Nixon, Kissinger, and the “Soviet Card” in the U.S. Opening to China, 1971–1974*, „Diplomatic History”, Vol. 29, Issue 3, 2005, s. 475.

Percepcja Chin w okresie prezydentury George'a H.W. Busha

Pierwsza ze strategii prezydenta George'a W. Busha opublikowana została już w zmienionym kontekście, na co wpłynęły masakra protestujących 4 czerwca 1989 roku przez chińskie siły rządowe. Strategia bezpieczeństwa wskazała, że mimo godnego potępienia zachowania władz chińskich oraz nałożenia na nie sankcji, ich wkład w zapewnienie stabilności w regionie oraz w globalnym układzie sił był kluczowy¹⁹ oraz iż „gniewna izolacja Chin zaszkodziłaby tym perspektywom” [reform ekonomicznych i politycznej liberalizacji]²⁰. Jak zauważa William Martel, prezydent Bush wychodził z założenia iż wolny handel między Chinami i USA stanowi istotny element budowania potęgi Stanów Zjednoczonych, a ponadto jest najlepszym narzędziem promowania demokracji²¹.

W kolejnej strategii administracji George'a Busha seniora z 1991 roku, Chiny po raz pierwszy zostają określone jako „złożone wyzwanie” w związku z zachodzącymi przemianami systemowymi²². Tym niemniej dokument nadal wyraża silne przekonanie o nieuchronnie zbliżających się przemianach systemu polityczno-społecznego Państwa Środka, w duchu triumfalizmu amerykańskiego po zakończeniu zimnej wojny²³ oraz wizji „nowego ładu światowego” z hegemoniczną pozycją USA²⁴. Strategia formułując tę ocenę następująco: „zmiana w Chinach jest nieunikniona, a nasze związki z Chinami muszą przetrwać”²⁵. Oceny przedstawione wówczas przez rządzących okazały się być wyjątkowo naiwne, nie uwzględniając specyfiki historyczno-kulturowej Chin, ich tożsamości zawierającej silne pierwiast-

¹⁹ USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, March 1990, s. 12, [China] „has also contributed crucially to regional stability and the global balance of power.”.

²⁰ Ibidem, s. 12.

²¹ W.C. Martel, op.cit., s. 306.

²² „China, like the Soviet Union, poses a complex challenge as it proceeds inexorably toward major systemic change”. USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, August 1991, s. 9.

²³ Ch. Krauthammer, *The Unipolar Moment*, „Foreign Affairs. America and the World”, 1990/1992, Vol. 70, No. 23, s. 23–33.

²⁴ J. Zając, *Polityka zagraniczna USA*, [w:] T. Łoś-Nowak, *Polityka zagraniczna. Aktorzy, potencjały, strategie*, Poltext, Warszawa 2011, s. 62.

²⁵ „Change is inevitable in China, and our links with China must endure”. USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, August 1991, s. 9.

ki antyzachodnie, nacjonalistyczne²⁶ oraz głębokie przekonanie o wyjątkowości cywilizacyjnej²⁷.

Autorzy strategii z 1991 roku po raz pierwszy wspominają o kwestii Tajwanu, która zarówno w momencie powstawania dokumentu jak i obecnie stanowi jeden z najpoważniejszych przedmiotów sporu między USA i Chinami. Z jednej strony Tajwan uznawany jest przez władze w Pekinie za zbuntowaną prowincję, która stanowi naturalne terytorium Chin, z drugiej strony rząd w Tajpej pozostaje jednym z kluczowych sojuszników USA w Azji obok Japonii i Korei Południowej. Co więcej, po nawiązaniu oficjalnych relacji dyplomatycznych między Pekinem i Waszyngtonem w 1979 roku, doszło do zerwania „oficjalnych” relacji z Tajwanem; równocześnie jednak amerykański Kongres uchwalił *Taiwan relations act*, który gwarantuje, że „Stany Zjednoczone udostępnią Tajwanowi takie środki obrony i usługi obronne, w zakresie niezbędnym do umożliwienia Tajwanowi utrzymania zdolności wystarczających do samoobrony”²⁸. Pojawiające się w strategii stwierdzenie, że „Stany Zjednoczone zachowują silne, nieoficjalne i produktywne relacje z Tajwanem” potwierdza niezmiennosc stanowiska rządu USA w tym względzie. Zarazem jednak zaznaczone zostało dążenie władz amerykańskich do pokojowego i konstruktywnego dialogu pomiędzy Tajpej i Pekinem²⁹.

Ostatnia ze strategii opublikowana przed administrację George’a H.W. Busha w 1993 roku znamionuje stopniową zmianę postrzegania Chin. Dokument, opisujący agendę bezpieczeństwa USA w Azji, stwierdza: „Po trzecie, musimy uważnie obserwować wyjście Chin na światową scenę i wspierać, powstrzymywać lub równoważyć to wyjście w zależności od tego co będzie niezbędne dla ochrony interesów

²⁶ D. Shambaugh, *China goes global. The Partial Power*, s. 26–31; Z. Chen, *Nationalism, Internationalism and Chinese Foreign Policy*, „Journal of Contemporary China”, Vol. 14, No. 42, 2005, s. 35–53.

²⁷ Z. Feng, *The rise of Chinese exceptionalism in international relations*, „European Journal of International Relations” Vol. 19, No. 2, 2013, s. 305–328; W.A. Callahan, *Sino-speak: Chinese Exceptionalism and the Politics of History*, „The Journal of Asian Studies”, No. 71, 2012, s. 33–55.

²⁸ „The United States will make available to Taiwan such defense articles and defense services in such quantity as may be necessary to enable Taiwan to maintain a sufficient self-defense capabilities”, USA, Congress, *H.R.2479 – Taiwan Relations Act*.

²⁹ „The United States maintain strong, unofficial and substantive relations with Taiwan where rapid economic and political change is underway”. USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, August 1991, s. 9.

USA³⁰. Powyższe sformułowanie dowodzą malejącego optymizmu amerykańskich kręgów decyzyjnych oraz rosnącej świadomości różnorodnych implikacji mogących towarzyszyć dalszemu przyrostowi potęgi Chin. Przedstawiona cena wpływu Chin na poziom bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych nadal daleka jest od jednoznacznego wskazania państwa chińskiego jako rywala bądź zagrożenia – wszak jedna z możliwości zakłada „wspieranie” wejścia Chin na światową scenę. Niemniej jednak zawarte w strategii z 1993 roku sformułowania wskazują, że amerykańscy decydenci poważnie rozważali scenariusz, w którym Pekin staje się strategicznym rywalem i zagrożeniem, zmuszając Stany Zjednoczone do zastosowania zimnowojennej strategii powstrzymywania.

Zmiana postrzegania w okresie George’a Busha seniora uwarunkowana była poważnymi zmianami w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa związanymi z rozpadem Związku Radzieckiego w grudniu 1991 roku. Zwycięstwo USA w zimnej wojnie pozbawiło strategiczną współpracę Waszyngtonu z Pekinem głównego komponentu jakim było równoważenie zagrożenia za strony Moskwy. Co więcej nasiliły się przewidywania dotyczące przyszłego przyrostu potęgi Chin i związanej z tym rywalizacji, która mogłaby naruszyć interesy USA w regionie Azji i Pacyfiku³¹. Na te czynniki nakładała się również nasilająca się opozycja Pekinu wobec hegemonicznej pozycji Stanów Zjednoczonych. Zmiana narracji w strategii z 1993 roku stanowiła jasny sygnał dla władz Komunistycznej Partii Chin, iż trajektoria rozwoju wzajemnych relacji zależeć będzie w dużym stopniu od strategii bezpieczeństwa wdrażanej przez państwo chińskie.

Percepcja Chin w okresie prezydentury Billa Clintona

Dwie kadencje Billa Clintona dostarczają obfitego materiału źródłowego, gdyż w okresie jego prezydentury Biały Dom opublikował aż siedem strategii bezpieczeństwa, więcej niż którykolwiek z administracji USA. Wobec ograniczeń związanych z formą artykułu i jego objętością, autor skupi się na wyodrębnieniu najważniejszych zmian i trendów w ewolucji percepcji Chin.

Wbrew zapowiedziom bardziej stanowczych działań wobec Pekinu³², strategia prezydenta Clintona z 1994 roku w znaczący sposób nie zmieniała perspektywy

³⁰ „Third, we must carefully watch the emergence of China onto the world stage and support, contain, or balance this emergence as necessary to protect U.S. interests”, USA, The White House, *National Security Strategy of the United States*, January 1993, s. 8.

³¹ T.J. Christensen, dz. cyt., s. 173.

³² T.J. Christensen, dz. cyt., s. 179.

władz amerykańskich na kwestię chińską. Mimo wyraźnej krytyki, zauważalny jest rosnący sceptycyzm wobec możliwości poprawy przestrzegania praw człowieka i liberalizacji państwa chińskiego. Dokument stwierdza, iż „Chiny pozostają opresyjnym reżimem, mimo iż kraj zajmuje coraz ważniejszą rolę ekonomiczną i polityczną w polityce światowej”³³. Strategia z 1994 roku poświęciła znacznie więcej miejsca kwestii chińskiej i Azji niż wszystkie poprzedzające ją dokumenty, co sugeruje dostrzeżenie ich coraz istotniejszego wpływu na zapewnienie bezpieczeństwa i realizację interesów USA. Dokument zapowiada „rozwój szerszej współpracy z Chińską Republiką Ludową, która obejmie zarówno ekonomiczne jak i strategiczne interesy. Ta polityka urzeczywistnia się w naszej decyzji o oddzieleniu status MFN³⁴ od przestrzegania praw człowieka”³⁵. Widoczne jest zatem, że administracja amerykańska nadal postrzegała Chiny głównie jako partnera do realizacji interesów i zwiększenia potęgi ekonomicznej USA. Perspektywa ta pokrywała się z opinią większości badaczy i środowisk eksperckich, które uważały że nakładanie sankcji ekonomicznych na Chiny z powodu politycznych i ideologicznych represji doprowadzi do konsolidacji reżimu i utrwalenia dotychczasowego stanowiska, a co więcej utrudni realizację interesów USA w przestrzeni gospodarczej³⁶.

W strategii zauważalna staje się także świadomość nie tylko ekonomicznego, ale również militarnego wymiaru rozwoju Chin, który w przyszłości może przekształcić się w zagrożenia dla regionalnych sojuszników Stanów Zjednoczonych. Dokument zauważa, że „wziąwszy pod uwagę rosnący potencjał ekonomiczny i już pokazaną siłę militarną, jest konieczne, by Chiny nie stały się zagrożeniem dla bezpieczeństwa regionu. W tym celu, zdecydowanie popieramy zaangażowanie Chin w regionalne mechanizmy bezpieczeństwa, dla uspokojenia ich sąsiadów oraz własnych obaw związanych z bezpieczeństwem. Prócz tego dążymy do uzyskania ze

³³ „China maintains a repressive regime even as the country assumes a more important economic and political role in global affairs”, USA, The White House, *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement*, July 1994, s. 1.

³⁴ Klauzula najwyższego uprzywilejowania (ang. *Most favoured nation* – MFN) wiążąca się z preferencyjnymi taryfami celnymi wobec towarów pochodzących z państwa, któremu została przyznana.

³⁵ „We are developing a broader engagement with the People’s Republic of China that will encompass both our economic and strategic interests. That policy is best reflected in our decision to delink China’s Most Favored Nation status from its record on human rights”, USA, The White House, *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement*, July 1994, s. 24.

³⁶ D. Lampton, *United States and China Relations at a Crossroads*, University Press of America, 1995, s. 25.

strony chińskiej pogłębionej współpracy w kontroli and proliferacją broni masowej zagłady”³⁷. Podobna ocena zostaje sformułowana również w ostatniej ze strategii wydanej w 2000 roku „Wzrost Chin jako mocarstwa stwarza wiele potencjalnych wyzwań. Wielu z sąsiadów Chin uważnie monitoruje wzrost chińskich wydatków na obronę i modernizację Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej”³⁸.

Prezentowane stanowisko względem środków (regionalne mechanizmy bezpieczeństwa), które należy powziąć na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa w Azji, wynika z politycznego środowiska, z którego wywodził się prezydent Clinton i jego współpracownicy. Nurt liberalny i internacjonalistyczny w amerykańskiej myśli zagospodarowany został w przeważającej mierze przez Partię Demokratyczną. Podążając drogą wyznaczoną przez Immanuela Kanta³⁹ i Thomasa Woodrowa Wilsona, podkreśla on znaczenie promocji demokracji, wolnego handlu oraz instytucji międzynarodowych w powstrzymywaniu państw przed bezkompromisową realizacją egoistycznych interesów oraz związanych z tym konfliktów⁴⁰.

Godne uwagi jest poruszenie przez dokument roli Chin w nieprolifracji broni masowej zagłady – stwierdzenie iż „dążymy do pogłębionej współpracy” wskazuje na wyraźne problemy występujące ze współpracą obydwu państw w tym obszarze. W istocie, jak słusznie zauważa Thomas Christensen: „z wyjątkiem pierwszego północnokoreańskiego kryzysu nuklearnego, do Chin podchodzono głównie jako źródło proliferacji, nie zaś jako do partnera w powstrzymywaniu jej gdzie indziej”⁴¹. Takie spojrzenie uwarunkowane było kluczową rolą jaką Chiny odegrały

³⁷ „Given its growing economic potential and already sizable military force, it is essential that China not become a security threat to the region. To that end, we are strongly promoting China’s participation in regional security mechanisms to reassure its neighbors and assuage its own security concerns”, USA, The White House, *A National Security Strategy of Engagement and Enlargement*, July 1994, s. 24.

³⁸ „China’s rise as a major power presents an array of potential challenges. Many of China’s neighbors are closely monitoring China’s growing defense expenditures and modernization of the People’s Liberation Army (PLA).”. USA, White House, *A National Security Strategy for a Global Age*, December 2000.

³⁹ I. Kant, *O wiecznym pokoju: zarys filozoficzny*, przekł. F. Przybylak, wstęp i red. K. Bał, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1995.

⁴⁰ B. Jahn, *Liberal internationalism: historical trajectory and current prospects*, „International Affairs”, Vol. 94, 2018, s. 43–61.

⁴¹ „With the exception of the first North Korean nuclear crisis, China was approached primarily as a source of proliferation, not as a partner in stopping it elsewhere”. T.J. Christensen, dz.cyt., s. 183.

w programach nuklearnych Pakistanu⁴² i Iranu⁴³ w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, wbrew wyraźnemu sprzeciwowi USA.

Kolejne strategie bezpieczeństwa opublikowane w 1999 i 2000 roku stanowiły swoiste podsumowanie dokonań dwóch kadencji Billa Clintona i podobnie jak miało to miejsce wcześniej kwestii chińskiej poświęcono wiele uwagi. Autorzy dokumentów tradycyjnie krytyce poddali utrzymywanie niedemokratycznego systemu rządów, co wszakże nie pociągnęło za sobą żadnych dodatkowych konsekwencji (poza utrzymywaniem od 1989 r. embargiem na sprzedaż broni do Chin). Dokumenty podkreślały znaczenie państwa chińskiego dla rozwoju Stanów Zjednoczonych oraz utrzymania stabilności w regionie. Pozytywnie odniosły się też wobec dążeń Chin do przyłączenia się do Światowej Organizacji Handlu, otwarcie wyrażając nadzieje, że uczestnictwo jej strukturach przyczyni się do transformacji Chin w kierunku demokracji typu liberalnego⁴⁴.

W okresie dwunastu lat od ukazania się pierwszej Strategii Obrony w 1987 roku pozycja polityczna, gospodarcza i militarna Chin, podobnie jak skala współpracy ze Stanami Zjednoczonymi uległy znacznemu wzmocnieniu. Ta nowa dynamika znalazła wyraz w rosnącej uwadze kierowanej przez amerykańskich strategów na kwestię przyrostu potęgi Chin. Strategia wskazuje, że „perspektywy pokoju i dostatku w Azji zależą w znacznej mierze od roli Chin jako odpowiedzialnego członka społeczności międzynarodowej”⁴⁵. Dokument jednocześnie wylicza liczne postępy we wzajemnej współpracy takie jak: wizyty prezydenckie, ustanowienie forum na poziomie wiceprezydent USA – premier Chin, konsultacje ministerialne w odniesieniu do problemów bezpieczeństwa, armii oraz uzbrojenia oraz konsultacje w odniesieniu do bezpieczeństwa akwenów morskich. Podkreślony został także wymiar współpracy w zakresie kontroli zbrojeń i nieprolifracji broni masowej zagłady, broni chemicznej i broni biologicznej. Pochwały kierowane pod adresem Chin były wypadkową decyzji rządu w Pekinie o podpisaniu trzech kluczowych porozumień: NPT (*Nuclear Nonproliferation Treaty*), Konwencji o zakazie broni chemicznej (*Chemical Weapons Convention*) oraz Traktatu o całkowitym zakazie prób z bronią jądrową (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty*).

⁴² T.V. Paul, *Chinese-Pakistani nuclear/missile ties and balance of power politics*, „The Nonproliferation Review”, Vol. 10, No. 2, 2003, s. 21–29.

⁴³ A.H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons. Background Paper for the Senate Foreign Relations Committee*, Center for Strategic and International Studies, Washington 2000, s. 6–8.

⁴⁴ USA, The White House, *A National Security Strategy for a Global Age*, December 2000.

⁴⁵ Ibidem.

Co więcej strategia pozytywnie ocenia również wspólne wysiłki Stanów Zjednoczonych i Chin w zakresie powstrzymywania programów nuklearnych Indii, Pakistanu i Korei Północnej: „Chiny współpracują ze Stanami Zjednoczonymi w odniesieniu do istotnych problemów bezpieczeństwa w regionie. W Azji Południowej Chiny potępiły Indie i Pakistan w związku z przeprowadzeniem przez nie testów nuklearnych i przyłączyły się do nas w wysiłkach na rzecz wymuszenia od nich zaprzestania kolejnych testów”⁴⁶. Podobnie w odniesieniu do Półwyspu Koreańskiego dokument zaznacza wspólnotę interesów między USA i ChRL w kwestii zapewnienia tam pokoju i stabilizacji: „Na Półwyspie Koreańskim Stany Zjednoczone i Chiny posiadają wspólny interes w zapewnieniu pokoju i stabilności. Pracowaliśmy wspólnie, aby przekonać Koreę Północną do zamrożenia swojego niebezpiecznego programu nuklearnego, wierzymy także, że czterostronne rozmowy pokojowe stanowią ważne narzędzie w dążeniu do ustanowienia pokoju i stabilność i w Azji Północno-Wschodniej”⁴⁷.

Stanowisko przedstawione w 2000 roku stanowiło istotną zmianę w stosunku do strategii opublikowanej w roku 1994, gdzie wskazywano na konieczność „pogłębienia współpracy” w zakresie transferów broni, co w języku dyplomatycznym oznaczało brak satysfakcji z ówczesnego stanu współpracy. W ostatnim z opublikowanych dokumentów zaprezentowana narracja ma wydźwięk znacznie bardziej pozytywny, na co bezsprzecznie wpłynęły wymienione wcześniej porozumienia (NPT, CWC, CNTBT) oraz wspólne działania na rzecz zażegnania północnokoreańskiego kryzysu nuklearnego z 1994 roku.

George W. Bush

Pierwsza strategia George’a W. Busha opublikowana została dopiero w 2002 roku, w dwa lata po objęciu funkcji prezydenta USA na co przemożny wpływ miał atak z 11 września 2001 roku i ogłoszenia przez prezydenta Busha „światowej wojny z terroryzmem”. Mimo rosnącej współzależności między Stanami Zjednoczonymi i Chinami, a także coraz szerzej akceptowanej narracji o „chińskim zagrożeniu”⁴⁸, walka z terrorystami i interwencja w Afganistanie zdominowała treść

⁴⁶ USA, The White House, *A National Security Strategy for a New Century*, December 1999, s. 36.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Kwestię odbioru Chin w amerykańskim Departamencie Obrony oraz środowisku administracji George’a W. Busha kompetentnie opisuje Mahmud Ali, *U.S.-China Relations in the „Asia-Pacific” century*, Palgrave, New York 2008, s. 127–167; Zagadnienie percepcji

strategii z 2002 roku. Wskazuje na to sam dokument, deklarując iż „Wydarzenia 11 września 2001 roku, fundamentalnie zmieniły kontekst relacji pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i pozostałymi głównymi centrami globalnej potęgi, oraz otworzyły wiele nowych możliwości”⁴⁹. W rzeczy samej w myśleniu o strategii bezpieczeństwa dokonana się zasadnicza zmiana, gdyż w początkowym okresie prezydentury Busha cechował konfrontacyjny stosunek względem coraz bardziej asertywnej polityki Chin⁵⁰. Tylko atak 11 września i konieczność zaangażowania ogromnych zasobów do walki z terroryzmem spowodowały nadanie niższej rangi kwestii chińskiej i odsunięcie strategicznej rywalizacji w czasie.

Strategia koncentrując się na problemie terroryzmu, nadawała innym procesom i zjawiskom, w tym przyrostowi potęgi Chin, niższą rangę. Pekin, Moskwa czy New Delhi byli postrzegani w niej nie jako rywale, ale państwa, których pomoc jest niezbędna do prowadzenia skutecznej i efektywnej walki z Al-Kaidą i innymi organizacjami terrorystycznymi. Strategia bezpieczeństwa z 2002 roku przedstawiała złożone stanowisko względem Chin, w której występowały zarówno elementy krytyki modelu rozwojowego i stanu przestrzegania praw człowieka, a zarazem podkreślane były korzyści dla gospodarki amerykańskiej oraz znaczenie współpracy w zwalczaniu terroryzmu. Autorzy zajęli stanowisko względem „pojawienia się silnych, pokojowych i dobrze prosperujących Chin”⁵¹. Jednocześnie przekonywali o korzyściach jakie przyniesie USA wejście Chin do Światowej Organizacji Handlu: „które stworzy więcej szans eksportowych a w konsekwencji więcej miejsc pracy dla amerykańskich farmerów, pracowników i firm”⁵². Powyższe sformułowania dotyczą przede wszystkim kwestii bezpieczeństwa w rozumieniu rozszerzonym,

Chin jako zagrożenia w dyskursie publicznym i literackim opisuje E.V. Broomfield, *Perceptions of Danger: The China threat theory*, „Journal of Contemporary China”, Vol. 12, No. 35, 2003, 265–284.

⁴⁹ „The events of September 11, 2001, fundamentally changed the context for relations between the United States and other main centers of global power, and opened vast, new opportunities”. USA, The White House, *The National Security Strategy of the United States of America*, September 2002, s. 28.

⁵⁰ Yeong-Kuang Ger, *From Congagement to Engagement: The Changing American China Policy and Its Impact on Regional Security*, „American Journal of Chinese Studies”, Vol. 11, No. 2, 2004, s. 160.

⁵¹ „We welcome the emergence of a strong, peaceful, and prosperous China”, USA, The White House, *The National Security Strategy of the United States of America*, September 2002, s. 27.

⁵² „Our important trade relationship will benefit from China’s entry into the World Trade Organization, which will create more export opportunities and ultimately more jobs for American farmers, workers, and companies”. Ibidem s. 28.

nieograniczonym wyłącznie do kwestii militarnych, uznającym duże znaczenie sfery gospodarczej i szans rozwojowych dla bezpieczeństwa państwa⁵³. Elementy pozytywnej percepcji Chin zauważalne są również we fragmentach poświęconych międzynarodowej współpracy w zakresie zwalczania terroryzmu: „Stany Zjednoczone dążą do konstruktywnych relacji ze zmieniającymi się Chinami. Już w tej chwili prowadzimy owocną współpracę w obszarach gdzie nasze interesy się pokrywają, włączywszy w to obecną wojnę z terroryzmem oraz promowanie stabilności na Półwyspie Koreańskim. Podobnie, koordynujemy nasze wysiłki dotyczące przyszłości Afganistanu oraz zainicjowaliśmy wszechstronny dialog dotyczący kontrterroryzmu i podobnych przejściowych problemów”⁵⁴.

Jak deklarują sami autorzy strategii: „Są jednakże inne obszary, w których występują między nami [USA i Chinami] poważne rozbieżności”⁵⁵. Tymi obszarami były głównie stan przestrzegania praw człowieka oraz kwestia Tajwanu. Kwestia praw człowieka i promocji demokracji stanowiła stały punkt strategii George’a Busha seniora i Billa Clintona i choć jest również obecna w dokumencie z 2002 roku jej wydźwięk jest znacznie słabszy niż w przypadku poprzedników. Słowa krytyki równoważone są przez dostrzeżenie iż „Chiny weszły na drogę politycznej otwartości, dopuszczając wiele swobód osobistych i przeprowadzając wybory na poziomie wsi”⁵⁶.

Mimo koncentracji strategii na zagrożeniu terrorystycznym, autorzy publikacji dowodzą świadomości zmieniającego się układu sił na świecie i możliwości „odnowienia starych wzorów wielkomocarstwowej rywalizacji”⁵⁷. Zauważony zostaje wzrost militarnej potęgi Chin, czemu towarzyszy ukryta przestroga dla władz w Pekinie przed podążaniem zimmnowojenną ścieżką Związku Radzieckiego: „Dążąc do zwiększania zdolności militarnych, które mogłyby zagrozić ich sąsiadom w regio-

⁵³ W. Kitler, op.cit., s. 46-49.

⁵⁴ „The United States seeks a constructive relationship with a changing China. We already cooperate well where our interests overlap, including the current war on terrorism and in promoting stability on the Korean peninsula. Likewise, we have coordinated on the future of Afghanistan and have initiated a comprehensive dialogue on counterterrorism and similar transitional concerns”, Ibidem, s. 28.

⁵⁵ „There are, however, other areas in which we have profound disagreements”, Ibidem, s. 28.

⁵⁶ „China has begun to take the road to political openness, permitting many personal freedoms and conducting village-level elections”, Ibidem, s. 28.

⁵⁷ „We are attentive to the possible renewal of old patterns of great power competition”. Ibidem, s. 26.

nie Azji i Pacyfiku, Chiny podążają przestarzałą ścieżką, która na końcu zahamuje ich pogoń za narodową wielkością⁵⁸.

Wbrew rosnącej świadomości dotyczącej wzrastającego potencjału militarnego Chin, to jednak terroryzm islamski został uznany przez administrację George'a Busha za najistotniejsze zagrożenie dla bezpieczeństwa USA. Ocena ta doprowadziła do alokacji zasobów państwowych na skalę niespotykaną od zakończenia zimnej wojny oraz odsunięcia strategicznej rywalizacji z Chinami na dalszy plan. Czy słusznie? Choć podstawowym celem niniejszego artykułu jest zbadanie ewolucji percepcji Chin w strategiach obrony USA nie można nie odnieść się do znaczenia „globalnej wojny z terroryzmem” dla tego procesu. Z perspektywy czasu należy ocenić decyzję o zbrojnym zaangażowaniu w walce z talibami, a w szczególności z reżimem Saddama Husajna za kosztowne zarówno w sensie materialnym jak i wizerunkowym. O ile interwencja w Afganistanie uznawana jest za działanie tyleż kosztowne, co uzasadnione, o tyle zaangażowanie w obalenie reżimu Saddama Husajna oceniane jest jako pomyłka, która przyczyniła się do obniżenia poziomu bezpieczeństwa USA. Obydwa konflikty doprowadziły do osłabienia potęgi USA w wymiarze obiektywnym (nadmierne obciążenie budżetu) jak i wizerunkowym (utrata „miękkiej potęgi” ang. *soft power*). Zaangażowanie w wojnę z terroryzmem przyczyniło się również do przesunięcia w czasie strategicznej rywalizacji z Chinami, do momentu gdy przewaga USA nad Chinami uległa wyraźnemu osłabieniu.

Druga ze strategii bezpieczeństwa ogłoszona przez administrację George'a W. Busha ukazała się w 2006 roku i w stosunku do strategii z roku 2002 inaczej rozkładała akcenty w analizie roli Chin. Po pierwsze, kwestia walki z terroryzmem, choć nadal obecna, straciła dominującą rolę, zaś główny nacisk położony został na inne zjawiska i procesy, w tym przede wszystkim kwestie ekonomiczne. Skupienie na problemach bezpieczeństwa ekonomicznego i zapewnieniu niezakłóconych szans rozwojowych Stanów Zjednoczonych należy określić jako wyraźny rys analizowanej strategii. Dokument podkreśla iż USA „pracowały z innymi państwami będącymi regionalnymi i globalnymi silnikami wzrostu – takimi jak Indie, Chiny, Korea Południowa, Brazylia i Rosja – nad reformami zmierzających do otwarcia ich rynków i zapewnienia stabilności finansowej⁵⁹. Zwraca on również uwagę

⁵⁸ „In pursuing advanced military capabilities that can threaten its neighbors in the Asia-Pacific region, China is following an outdated path that, in the end, will hamper its own pursuit of national greatness”, Ibidem, s. 27.

⁵⁹ „Worked with other nations that serve as regional and global engines of growth – such as India, China, the ROK, Brazil, and Russia – on reforms to open markets and ensure financial stability.”, USA, The White House, *The National Security Strategy of the United States of America*, Washington, 2006, s. 26.

na wyzwania dla bezpieczeństwa ekonomicznego Stanów Zjednoczonych związane z kradzieżą własności intelektualnej przez podmioty chińskie⁶⁰ oraz zaniżaniu kursu juana przez władze centralne⁶¹. Dokument ostrzega też przed powrotem do „starych sposobów” postępowania, w tym „Postępującą militarną ekspansją przeprowadzaną w nietransparentny sposób”⁶². Znacznie obszerniejsza jest też krytyka chińskiego modelu polityczno-społecznego opartego na mono partyjnym autorytaryzmie i pozbawianiu obywateli podstawowych swobód⁶³.

Zakończenie

Identyfikowanie Chin jako głównego zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa i interesów USA stanowi relatywnie nowy fenomen, gdyż jeszcze w latach 90. podkreślano możliwości głębszej współpracy politycznej i gospodarczej oraz zakładano, że Chiny dążą w kierunku liberalizacji i demokratyzacji. Pierwsza strategia bezpieczeństwa USA opublikowana przez administrację prezydenta Reagana w 1987 roku poświęciła kwestii chińskiej niewiele uwagi, niemniej Chiny były postrzegane wówczas jako przydatny partner w strategii powstrzymywania ZSRR. W dokumencie zabrakło odniesień do stanu przestrzegania praw człowieka, kwestii gospodarczych czy Tajwanu.

Strategie George’a H.W. Busha przedstawiały zmieniające się stanowisko względem Chin, co było uwarunkowane wieloma zmianami w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa takimi jak: wydarzenia 4 czerwca 1989 r., upadek ZSRR w grudniu 1991 roku oraz towarzyszące im procesy demokratyzacyjne w byłym bloku sowieckim. W strategiach Busha seniora pojawiła się krytyka naruszeń praw człowieka, zapewnienia dotyczące bezpieczeństwa Tajwanu oraz przewidywania dotyczące możliwej rywalizacji z Chinami. Zmieniona optyka wynikała z nowej struktury porządku międzynarodowego, w którym brak było zagrożenia łączącego interesy Waszyngtonu i Pekinu oraz możliwości dynamicznego przyrostu potęgi państwa chińskiego w XX i XXI wieku. Generalne stanowisko miało jednak charakter zdecydowanie kooperatywny i wyrażało przekonanie, iż stabilne Chiny są niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku oraz realizacji interesów USA. Dokumenty dostrzegają również przesunięcia w układzie sił między

⁶⁰ Ibidem, s. 28.

⁶¹ Ibidem, s. 26.

⁶² Ibidem, s. 41.

⁶³ Ibidem, s. 41–42.

poszczególnymi państwami i regionami i wiodącą rolę Azji w procesach rozwoju gospodarczego.

Mimo zapowiedzi zajęcia twardszego stanowiska wobec państwa chińskiego, dwie kadencje Billa Clintona i publikowane w tym czasie strategie bezpieczeństwa cechuje silniejszy pierwiastek współpracy niż konfrontacji. Clinton, ukształtowany przez paradygmat liberalny położył nacisk na kwestiach gospodarki, multilateralnej współpracy oraz nieprolifracji broni masowej zagłady. Zdecydowanej krytyka stanu przestrzegania praw człowieka towarzyszyło pragmatyczne dążenie do realizacji interesów ekonomicznych. W obszarze nieprolifracji percepcja Chin uległa poprawie, głównie za sprawą przystąpienia tego państwa do szeregu porozumień oraz współpracy w zażegnaniu północnokoreańskiego kryzysu nuklearnego w 1994 r.

Strategie odzwierciedlały również świadomość rosnącej potęgi ekonomicznej i militarnej Chin oraz związanych z tym możliwych wyzwań dla USA i ich regionalnych sojuszników. Wyrażane obawy wiązały się nie tylko z samym wzrostem wydatków na zbrojenia, ale także coraz bardziej agresywniejszą polityką władz w Pekinie.

W okresie prezydentury George'a Busha Jr. zjawisko dynamicznego przyrostu potęgi Chin, mimo rosnącej świadomości, zeszło na dalszy plan w obliczu ataków z 11 września 2001 roku, ogłoszeniu „światowej wojny z terroryzmem” i zbrojnym zaangażowaniu w Afganistanie i Iraku. Strategie administracji Busha wskazywały na konieczność współpracy z innymi państwami w celu skutecznej walki z organizacjami terrorystycznymi. Przyjęty imperatyw walki z terroryzmem sprawił, że wbrew początkowym dążeniom do równoważenia zagrożenia ze strony Chin, administracja Busha musiała zająć bardziej wyważone stanowisko względem działań władz w Pekinie. Pomimo przekierowania priorytetów strategicznych w region Bliskiego Wschodu okres administracji George'a W. Busha stanowił kluczowy moment w ewolucji percepcji Chin przez amerykańskie kręgi decyzyjne, które od tego momentu zaczęły oceniać przyrost ich potęgi jako jedno z największych wyzwań dla bezpieczeństwa USA w XXI w. Opisujący zwrot stworzył grunt pod późniejsze decyzje Baracka Obamy i Donalda Trumpa o nadaniu regionowi Azji i Pacyfiku priorytetowego znaczenia w strategiach bezpieczeństwa USA.

Na kształt analizowanych strategii bezpieczeństwa USA wpływ miało wiele różnorodnych czynników w tym m.in. sytuacja międzynarodowa, priorytety polityki wewnętrznej, przekonania poszczególnych prezydentów czy też tradycje myślenia o polityce i bezpieczeństwie. I choć wszystkie te elementy odgrywały istotną rolę w procesie ewolucji percepcji Chin trudno uciec od wniosku, że głównym determinantem tego procesu był wzrost potęgi i to właśnie potęga państw pozostaje centralną kategorią analityczną w badaniach nad bezpieczeństwem międzynarodowym.

Bibliografia

- Ali M., *U.S.-China Relations in the „Asia-Pacific” century*, New York: Palgrave, 2008.
- Allison G., *Destined for War? Can America and China Escape Thucydides Trap?*, Scribe, London 2017.
- Broomfield E.V., *Perceptions of Danger: The China threat theory*, „Journal of Contemporary China”, Vol. 12, No. 35, 2003, s. 265–284.
- Buzan B., Weaver O., de Wilde J., *Security: a new framework for analysis*, London 1998.
- Cabestan J.-P., *Polityka zagraniczna Chin*, Dialog, Warszawa 2013.
- Callahan W.A. *Sino-speak: Chinese Exceptionalism and the Politics of History*, „The Journal of Asian Studies”, No. 71, 2012, s. 33–55.
- Chen Z., *Nationalism, Internationalism and Chinese Foreign Policy*, „Journal of Contemporary China,” Vol. 14, No. 42, 2004, 35–53.
- Christensen T.J., *The China Challenge: shaping the choices of the rising power*, 2015.
- Cordesman A.H., *Iran and Nuclear Weapons. Background Paper for the Senate Foreign Relations Committee*, Center for Strategic and International Studies, Washington 2000.
- de Lisle J., Goldstein A. (red.), *China’s global engagement: cooperation, competition, and influence in the twenty-first century*, Brookings Institution Press, Washington 2017.
- Feng Z., *The rise of Chinese exceptionalism in international relations*, „European Journal of International Relations”, Vol. 19, No. 2, 2013, s. 305–328.
- Gaddis J.L., *Strategie powstrzymywania: analiza polityki bezpieczeństwa narodowego Stanów Zjednoczonych w okresie zimnej wojny*, tłum. P. Ostaszewski, Książka i Wiedza, Warszawa 2007.
- Glaser Ch., *Will China’s Rise Lead to War? Why Realism Does Not Mean Pessimism*, „Foreign Affairs”, Vol. 90, No. 2, 2011, s. 80–91.
- Goh E., *Nixon, Kissinger, and the “Soviet Card” in the U.S. Opening to China, 1971–1974*, „Diplomatic History”, Vol. 29, No. 3, 2005.
- Jahn B., *Liberal internationalism: historical trajectory and current prospects*, „International Affairs”, Vol. 94, 2018, s. 43–61.
- Kant I., *O wiecznym pokoju: zarys filozoficzny*, przekł. F. Przybylak, wstęp i red. K. Bal, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1995.
- Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP: podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2011.
- Kissinger H., *O Chinach*, Wołowiec 2014.
- Krauthammer Ch., *The Unipolar Moment*, „Foreign Affairs. America and the World”, Vol. 70, No. 23, 1990/1992, s. 23–33.
- Lampton D., *United States and China Relations at a Crossroads*, University Press Of America, 1995.
- Lüthi L.M., *Chiny – ZSRR: zimna wojna w świecie komunistycznym*, tłum. J. Pawłowski, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2011.

- Martel W.C., *Grand Strategy in Theory and Practice. The Need for an Effective American Foreign Policy*, Cambridge University Press, New York 2015.
- Paul T.V., *Chinese-Pakistani nuclear/missile ties and balance of power politics*, „The Nonproliferation Review”, Vol. 10, No. 2, 2003, s. 21–29.
- Pawłowski J. (red.), *Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa)*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017.
- Ross R.S., Bekkevold J.I. (red.), *China in the era of Xi Jinping: domestic and foreign policy challenges*, Washington DC: Georgetown University Press, 2016.
- Shambaugh D., *China goes global. The partial power*, Oxford University Press, Oxford 2013.
- Tukidydes, *Wojna peloponeska*, tłum. K. Kumaniecki, Wrocław 2004.
- USA, Congress, *H.R.2479 – Taiwan Relations Act*.
- USA, Congress, *1986 Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986*, Public Law 99-433-OCT. 1.
- USA, Joint Chiefs of Staff, *The National Military Strategy. The United States Military's Contribution To National Security*, 2015.
- USA, Secretary of the Navy, *A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*, 2015.
- USA, The White House, *National Cyber Strategy*, 2018.
- USA, The White House, *National Security Strategy*, 1987, 1988, 1991, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2002, 2006), dostępne na: <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>.
- Yeong-Kuang Ger, *From Congagement to Engagement: The Changing American China Policy and Its Impact on Regional Security*, „American Journal of Chinese Studies”, Vol. 11, No. 2, 2004.
- Zajac J., *Polityka zagraniczna USA*, [w:] T. Łoś-Nowak, *Polityka zagraniczna. Aktorzy, potencjały, strategie*, Poltext, Warszawa 2011.

EVOLUTION OF CHINA'S PERCEPTION IN AMERICAN NATIONAL SECURITY STRATEGIES DURING THE 1987-2006 PERIOD

Keywords: *China, United States, security, perception, strategy*

SUMMARY

This article aims to explore the evolution of China's perception in American national security strategies during the 1987–2006 period and to explain primary elements of this process. The analysis includes strategies published since the presidency of Ronald Reagan to the administration of George W. Bush. On the basis of conducted research, it is being argued that through the most of the analysed period (1987–2000) in the first place China was perceived as a strategic opportunity for the United States, which, if taken, will improve the security of the United States and will help in asserting its interests. As the military and economic power of the Chinese state has been increasing, this perception has undergone a gradual change, resulting in greater emphasis on a potential array of challenges and threats. This awareness has become observable during the

presidency of George W. Bush (2000–2006), however the „global war on terror” resulted in a softer stance towards China and the postponement of a strategic competition. Nevertheless, fast-growing changes in the perception of China that took place during the George W. Bush term have created a foundation for future strategies of Barack Obama and Donald Trump, much more sceptical toward China’s influence on the security of the U.S.